

Til lovforslag nr. L 136. Betænkning afgivet af Socialudvalget den 10. april 2003

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om social service

(Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten – særlige dørbørn, fastholdelse og flytning)

[af socialministeren (Henriette Kjær)]

1. Ændringsforslag

Socialministeren har stillet 1 ændringsforslag til lovforslaget.

2. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 29. januar 2003 og var til 1. behandling den 6. februar 2003. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Socialudvalget.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 4 møder.

Høring

Et udkast til lovforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring. Den 30. januar 2003 sendte socialministeren de indkomne høringsvar og et notat herom til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget skriftlige henvendelser fra:

Alzheimerforeningen,
LederForum og
Ældre Sagen.

Socialministeren har over for udvalget kommenteret de skriftlige henvendelser.

Deputationer

Endvidere har Lars Svanborg, Kjellerup mundtligt over for udvalget redegjort for sin holdning til lovforslaget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 20 spørgsmål til socialministeren, som denne har besvaret.

3. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et *flertal* i udvalget (udvalget med undtagelse af SF og EL) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med det stillede ændringsforslag.

Socialdemokratiets medlemmer af udvalget støtter lovforslaget da det fortsat ønskes understreget, at magtanvendelse i forbindelse med gennemførelse af omsorgspligten eller for at beskytte en person mod skader, bør være undtagelsen i udøvelsen af den offentlige omsorg, pleje og socialpædagogiske behandling, ligesom den anvendte magtanvendelse altid skal gennemføres ud fra mindsteindgrebsprincippet.

Socialdemokratiet vil gerne kvittere for, at ministeren har stillet ændringsforslag om en revision af kapitel 21 senest i folketingsåret 2006-07, da det fortsat er vigtigt at have politisk bevågenhed på dette følsomme område. Socialdemokratiet støtter naturligvis ændringsforslaget.

Socialministerens evalueringsrapport om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (juni 2002) viser nogle forhold i forbindelse med implementeringen af den oprindelige lov, som Socialdemokratiet forventer at socialministeren konkretiserer over for amter og kommuner. Socialdemokratiet vil især pege på behovet for en opstramning af tilbagemeldingen fra f.eks. bosted til det politiske system, hvor evalueringen klart viser, at der sker tab af vigtige informationer i nogle administrative led, så (amts)kommunalbestyrelsen ikke får tilstrækkelige oplysninger om de problematiske forhold, der opleves i gennemførelsen af tilbudet til borgeren.

Evalueringen viser også, at mange medarbejdere ikke har modtaget tilstrækkelig information om lovens regler og intentioner til, at de føler sig i stand til at efterleve den fuldt ud. Der er derfor behov for fortsat uddannelse, vidensformidling, erfaringsudveksling og træning, så magtanvendelse kan holdes på et absolut minimum.

Flere har peget på behovet for en kortere og mere klar vejledning i anvendelsen af reglerne, hvorfor Socialdemokratiet gentager opfordringen om, at der udsendes en ny vejledning, som især er målrettet for det personale, der ofte vil have en kortere uddannelsesmæssig baggrund og som ofte er ansat i en deltidsstilling, hvilket også giver begrænset tid til uddannelse og vidensopsamling.

Det er vigtigt, at alle medarbejdere er vidende om reglerens begrænsninger i forhold til, af hvem og hvornår der må tages beslutning om en magtanvendelse i forbindelse med gennemførelsen af omsorgen.

Det er ligeledes vigtigt, at alle kender forskellen på de planer, der skal udfærdiges i forhold til reglerne om magtanvendelse og andre planer (§ 111-planer), så der ikke sker en form for legalisering af magtanvendelse i de personlige handleplaner.

Socialdemokratiet vil kraftigt opfordre socialministeren til at genoverveje at efterkomme ønskerne i de høringsvar, der anbefaler nedsættelse af en udviklings- og erfaringsopsamlingsgruppe til støtte for den videre implementering af loven og for at sikre faglig udvikling i de enkelte områder og på tværs af områderne. Socialdemokratiet finder, at en sådan gruppe vil højne mulighederne for en effektiv evaluering i

2006-07, og gruppen kan være med til at give brugerorganisationer og de faglige organisationer tryghed for, at der sker en god udvikling på området. De nævnte organisationer besidder stor indsigt i de problemer der er, når omsorg, pleje og socialpædagogisk behandling skal gennemføres for mennesker, der har svære funktionstab og som har mistet store dele af sin egenkompetence. En sådan gruppe vil også kunne følge den teknologiske udvikling, så nye teknologiske midler kan indgå som »hjælpemidler«, hvilket især vil kunne lette forholdene omkring personer, der ikke kan tage vare på sig selv, hvis de forlader bostedet uden ledsagelse.

Socialdemokratiet er uenig med socialministeren i, at det (amts)kommunale tilsyn ikke skal beskæftige sig med reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, idet myndighedstilsynet naturligvis må omfatte alle forhold vedrørende de berørte borgeres retsstilling i forhold til gennemførelsen af den visiterede ydelse. Ikke mindst da evalueringsrapporten viser, at ikke al magtanvendelse og alle indgreb i selvbestemmelsesretten registreres og indberettes løbende, finder Socialdemokratiet det vigtigt, at emnet tages op på det anmeldte tilsynsbesøg, så der ikke opstår myter om skjult magtanvendelse. Det er desuden vigtigt for, at der kan ske en systematisk afdækning af personalets eventuelle behov for faglig udvikling i at håndtere de forhold og problemer, der er på det enkelte sted.

Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget lægger vægt på, at omsorgen over for personer, der er ude af stand til at tage vare på sig selv; psykisk udviklingshæmmede og demente, skal prioriteres langt højere. Den hidtidige fokusering på retssikkerheden har været til hinder for lovligt at gennemføre basale og helt nødvendige omsorgstiltag for disse absolut svage grupper.

Dansk Folkeparti er på den baggrund enige i de lempelser, der lægges op til i lovforslaget, både når det drejer sig om lettere magtanvendelse, alarm/pejlesystemer og lempelser vedrørende flyttesituationer.

Når man taler om magtanvendelse er man inde på et meget følsomt område, og der er mange overvejelser, der skal tages i betragtning, men Dansk Folkeparti mener, at det er urealistisk at tro, at magtanvendelse i alle tilfælde kan undgås. Når der er tale om mennesker, der ikke kan tage vare på sig selv, som modsætter sig tandbørst-

Bet. o. lovf. vedr. social service

ning, bad, barbering og bleskift, kan det i særlige tilfælde være nødvendigt kortvarigt at kunne anvende fysisk magt. Hvis man ikke griber ind mener Dansk Folkeparti, at der er tale om omsorgsvigt.

Dansk Folkeparti støtter lovforslaget, men understreger at magtanvendelse aldrig må gå forud for en god pædagogisk indsats. Der skal sættes fokus på de fysiske rammer, på plejehjem og i botilbud. Personalnormeringerne skal være tilstrækkelige og de pårørende skal inddrages optimalt.

Det Radikale Venstres medlem af udvalget finder det tragisk, at demente har kunnet forlade deres plejehjem med risiko for at påføre sig selv skade, og er parat til at gå langt for at varetage den omsorgspligt, der er nødvendig, også selv om det er følsomt, at begrænse personers bevægelsesfrihed. Hensynet til liv og helbred vejer dog tungt i forhold til de retssikkerhedsmæssige aspekter for det enkelte individ og Det Radikale Venstre kan derfor gå ind for lovforslagets bestemmelser. Samtidig er Det Radikale Venstre dog skeptisk overfor anvendelsen af døråbnere og den mulige generelle indelåsning, der kan følge i kølvandet herpå. Der er en risiko for, at anvendelsen af døråbnere kan begrænse bevægelsesfriheden for andre personer end de demente. Teknologisk er der mange muligheder for at løse dette problem, men hvorvidt de mest optimale løsninger bliver anvendt på institutionerne kan i sidste ende være et spørgsmål om, hvad der er råd til. Det Radikale Venstre vil således følge området med stor opmærksomhed.

Muligheden for fastholdelse i hygiejnesituationer kan Det Radikale Venstre tilslutte sig, men samtidig er det vigtigt at forholde sig kritisk til, om denne hjemmel generelt vil føre til unødigt, øget magtanvendelse. Uddannelse og faglig udvikling hos personalet er vigtigt for at undgå tvangssituationer. Fastholdelse skal ikke være en erstatning for samtale og pædagogik. Også på dette område vil Det Radikale Venstre nøje følge omfanget af magtanvendelse.

Et *mindretal* i udvalget (SF og EL) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men vil stemme for det stillede ændringsforslag.

Det er efter Enhedslistens opfattelse svært, når man skal finde balancen mellem omsorg på den ene side og den personlige frihed på den anden.

Dette lovforslag handler om at give myndighederne lov til at anvende mere magt, end de har mulighed for i dag, over for personer, der har behov for pleje.

På baggrund af høringssvarene står det klart, at de organisationer, der arbejder på området næsten alle mener, at der ikke er behov for, at man ændrer på reglerne på nuværende tidspunkt, men at de ønsker at få mere tid til, at den lovændring der trådte i kraft for ikke så længe siden, kan nå ordentligt ud til alle de hjemmehjælpere, social- og sundhedsassistenter, sygeplejersker, socialpædagoger osv., der arbejder på området.

Enhedslisten ønsker, i stedet for lovforslaget, at få en bedre og mere klar vejledning, der præciserer reglerne for at sikre, at der bliver mindre magtanvendelse og mere omsorg.

Enhedslisten kan ikke støtte lovforslaget, men vil stemme for ændringsforslaget om en revisionsbestemmelse.

Tjóðveldisflokkurinn, Inuit Ataqatigiit og Siunmut var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

4. Ændringsforslag med bemærkninger

Ændringsforslag

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 2

1) Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Socialministeren fremsætter senest i folketingsåret 2006-07 forslag til revision af kapitel 21 i lov om social service.«

[Revisionsbestemmelse]

Bemærkninger

Til nr. 1

Der foreslås indsat en revisionsbestemmelse, så Folketinget senest i folketingsåret 2006-2007 kan tage stilling til, om reglerne har virket som tilsigtet.

Else Winther Andersen (V) Eva Kjer Hansen (V) Flemming Oppfeldt (V) Troels Lund Poulsen (V)

Pia Kristensen (DF) Jette Jespersen (DF) Charlotte Dyremose (KF) nfm.

Helge Adam Møller (KF) Tove Videbæk (KRF) fmd. Jette Bergenholz Baurup (S)

Grete Schødt (S) Jørn Pedersen (S) Sandy Brinck (S) Lotte Bundsgaard (S) Villy Søvnald (SF)

Kim Sejr (RV) Line Barfod (EL)

Tjóðveldisflokkurin, Inuit Ataqatigiit og Siumut havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	55*	Enhedslisten (EL)	4
Socialdemokratiet (S)	52	Kristeligt Folkeparti (KRF)	4
Dansk Folkeparti (DF)	22	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	16	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	12	Siumut (SIU)	1
Det Radikale Venstre (RV)	9	Uden for folketingsgrupperne (UFG)	2

* Heraf 1 medlem valgt på Færøerne

Bilag 1**Oversigt over bilag vedrørende L 136**

Bilagsnr.	Titel
1	Høringssvar og høringsnotat, fra socialministeren
2	Spm. 1 om problemstillingerne omkring magtanvendelse, til socialministeren Spm. 2 om myndighedsniveauets ansvar for, at alle ansatte har den fornødne viden om loven, til socialministeren Spm. 3 om udarbejdelse en af lettere tilgængelig vejledning om loven, til socialministeren Spm. 4 om en definition på længden af en kortvarig periode, til socialministeren Spm. 5 om ministeren vil imødekomme ønsket om en revisionsparagraf, til socialministeren Spm. 6 om en tilgængelig hjemmeside/debatside, hvor fagpersonale kan udveksle gode løsningsmåder på sammenlignelige problemstillinger, til socialministeren Spm. 7 om i hvilket omfang de nye kommunale tilsynsbesøg har beskæftiget sig med overholdelsen af reglerne om forbud mod tvang m.v., til socialministeren Spm. 8 om delegation af kompetence til at træffe afgørelse om magtanvendelse, til socialministeren Spm. 9 om privatejede boformer m.v., der har driftsoverenskomst med en kommune eller amt er omfattet af reglerne, til socialministeren Spm. 10 om den fysiske indretnings begrænsende virkning på brugen af døråbnere, til socialministeren Spm. 11 om ministeren vil sikre, at døråbnere m.v. ikke bliver en utilsigtet frihedsberøvelse eller overvågning, til socialministeren Spm. 12 om oprettelse af et råd der skal vurdere praksis og retssikkerhed i forhold til pleje af mennesker med funktionsnedsættelse, til socialministeren Spm. 13 om lempelse af reglerne om flytning uden personligt samtykke kan bringes i anvendelse alene af økonomiske hensyn, til socialministeren
3	Spm. 14 om ministeren vil indsætte en revisionsbestemelse i lovforslaget, til socialministeren Spm. 15 om årsagen til ændringen i de skønnede statslige merudgifter fra lovudkastet til det fremsatte lovforslag, til socialministeren
4	Spm. 16 om baggrund for at magtanvendelsesbekendtgørelsen ikke gælder for de små opholdssteder eller institutioner, til socialministeren
5	Henvendelse af 20/2-03 fra LederForum
6	Spm. 17 om kommentar til henvendelsen af 20/2-03 fra LederForum, til socialministeren
7	Henvendelse af 20/2-03 fra Alzheimerforeningen
8	Spm. 18 om kommentar til henvendelse af 20/2-03 fra Alzheimerforeningen
9	Tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
10	Svar på spm. 18 om kommentar til henvendelse af 20/2-03 fra Alzheimerforeningen, fra socialministeren

Bilagsnr.	Titel
11	Svar på spm. 1 om problemstillingerne omkring magtanvendelse, fra socialministeren Svar på spm. 2 om myndighedsniveauets ansvar for, at alle ansatte har den fornødne viden om loven, fra socialministeren Svar på spm. 3 om udarbejdelse af lettere tilgængelig vejledning om den fornødne viden om loven, fra socialministeren Svar på spm. 4 om en definition på længden af en kortvarig periode, fra socialministeren Svar på spm. 5 om, hvorfor ministeren ikke vil imødekomme ønsket om en ny revisionsparagraf, fra socialministeren Svar på spm. 6 om en tilgængelig hjemmeside/debatside, hvor fagpersonale kan udveksle gode løsningsmåder på sammenlignelige problemstillinger, fra socialministeren Svar på spm. 7 om i hvilket omfang de nye kommunale tilsynsbesøg har beskæftiget sig med overholdelsen af reglerne om forbud mod tvang m.v., fra socialministeren Svar på spm. 8 om delegation af kompetence til at træffe afgørelse om magtanvendelse, fra socialministeren Svar på spm. 9 om privatejede boformer m.v., der har driftsoverenskomst med en kommune eller amt, er omfattet af reglerne, fra socialministeren Svar på spm. 10 om den fysiske indretnings begrænsende virkning på brugen af døråbnere, fra socialministeren Svar på spm. 11 om ministeren vil sikre at døråbnere m.m. ikke bliver en utilsigtet frihedsberøvelse eller overvågning, fra socialministeren Svar på spm. 12 om oprettelse af et råd der skal vurdere praksis og retssikkerhed i forhold til pleje af mennesker med funktionsnedsættelse, fra socialministeren Svar på spm. 13 om lempelse i reglerne om flytning uden personligt samtykke ikke kan bringes i anvendelse alene af økonomiske hensyn, fra socialministeren
12	Svar på spm. 17 om kommentar til henvendelse af 20/2-03 fra LederForum, fra socialministeren
13	Svar på spm. 16, om baggrund for at magtanvendelsesbekendtgørelsen ikke gælder for de små opholdssteder eller institutioner, fra socialministeren
14	Henvendelse af 19/3-03 fra Ældre Sagen
15	Spm. 19 om kommentar til henvendelse af 19/3-03 fra Ældre Sagen, til socialministeren
16	Svar på spm. 19 om kommentar til henvendelse af 19/3-03 fra Ældre Sagen, fra socialministeren
17	Ændringsforslag, fra socialministeren
18	1. udkast til betænkning
19	Henvendelse af 2/4-03 fra Ældre Sagen
20	Spm. 20 om kommentar til henvendelse af 2/4-03 fra Ældre Sagen, til socialministeren
21	2. udkast til betænkning over lovforslaget
22	Svar på spm. 14, om ministeren vil indsætte en revisionsparagraf i lovforslaget, fra socialministeren Svar på spm. 15, om årsagen til ændringen i de skønnede statslige merudgifter fra lovudkastet til det fremsatte lovforslag, fra socialministeren
23	Svar på spm. 20 om kommentar til henvendelse af 2/4-03 fra Ældre Sagen, fra socialministeren